

Özel Bir Koleksiyon: Ali Şakir Ergin ve Hat Koleksiyonu

SALİME BERA KEMİKLİ

Arş. Gör., Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Türk İslam Sanatları Tarihi Anabilim Dalı, Sivas, Türkiye berakemikli@gmail.com

Geliş Tarihi / Received Date : 08.08.2022
Kabul Tarihi / Accepted Date : 12.28.2022
Yayın Tarihi / Published Date : 31.12.2022

Atıf/ Cite as

Kemikli Salime Bera. "Özel Bir Koleksiyon: Ali Şakir Ergin Ve Hat Koleksiyonu". *İstem* 20/40 (2022): 441-472. <https://doi.org/10.31591/istem.1226110>

Öz

Türkiye'de özel koleksiyona sahip pek çok kimsenin olduğu bilinmektedir. Bu koleksiyonerler genellikle yazma eserler, hat ve tezhip levhaları gibi kıymetli eserleri toplamaktadırlar. Bilhassa hat levhaları koleksiyonların vazgeçilmez eserleri arasındadır. Koleksiyon yapan kişiler, arşivlerini, eserlerin sonraki nesillere intikalini sağlama ve kültürel değerlere sahip çıkma bilinciyle oluşturmaktadırlar. Bu isimlerden birisi, Yozgat eşrafından mümtaz bir aileye mensûp olan Dr. Ali Şakir Ergin'dir. "Vaiz, müftü, yazar, öğretim üyesi, siyaset adamı ve yazar" gibi sıfatlara sahip olan Dr. Ali Şakir Ergin, çok yönlü bir portre çizmektedir. Onun mütevazı hat arşivinde kıymetli haiz eserler bulunmaktadır. Kendisiyle gerçekleştirdiğimiz mülakatlar neticesinde şunu anlıyoruz ki: Dr. Ergin, levhalarını hediye, satın alma ve ailesinden yadigâr kalma şeklinde elde etmiştir. Bu levhaların bazılarında ketebe kaydı mevcutken; bazı levhalarda imza bulunmamaktadır. Kendisiyle yapılan mülakat ve görüşmelerden de yararlanılarak inşa edilen bu makale, daha önce hiçbir yerde yayımlanmayan Dr. Ergin'in arşivindeki levhaların paylaşılmasını amaçlamaktadır. Bu levhaların okunuşları, anlamları, hattatları, yazı türleri gibi bilgiler envanter kısmında yer almaktadır.

Anahtar Kelimeler: Türk İslam Sanatları Tarihi, Koleksiyoner, Koleksiyon, Hat Koleksiyonu, Ali Şakir Ergin.

Abstract

A Special Collection: Ali Şakir Ergin and His Calligraphy Collection

Many people have private collections in Turkey. These collectors generally collect valuable works such as manuscripts, calligraphy, and illumination plates. Especially calligraphy artworks are among the indispensable artworks of collections. Collectors create their archives with the awareness of ensuring the transfer of artifacts to the next generations and protecting cultural values. One of these collectors is Ali Şakir Ergin. A preacher, mufti, lecturer, politician, and author, Dr. Ali Şakir Ergin is versatile. There are valuable works in his calligraphy archive. As a result of the interviews we conducted with him, we understand that: Dr. Ergin obtained his artworks as gifts, purchases, and heirlooms from his family. Some of these works have colophon recordings; Some artworks haven't recordings. We wrote this article based on interviews with him, and We aim to share the unpublished works in Ergin's archive in this article. We wrote this article based on interviews with him, and We aim to share the unpublished works in Ergin's archive in this article. Information such as the readings, meanings, calligraph-

"This article is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/) (CC BY-NC 4.0)"

hers, and writing types of these works are in the inventory section.

Keywords: History of Turkish Islamic Arts, Collector, Collection, Hüsn-i Hat (Calligraphy) Collection, Ali Şakir Ergin.

Giriş

Koleksiyon “sanat eserlerinin bir arada toplanması” anlamına gelirken, koleksiyoner, “koleksiyon yapan koleksiyon meraklısı. Toplama merakı olan toplayıcı” olarak tanımlanmaktadır. Esasen değerli eşyaları toplama geleneğinin örneklerini milattan önceki tarihlerden itibaren görmekteyiz. 16. yüzyıldan önce, eserleri bir araya getirme eylemi dinsel ve siyasal bir amaç gütmekteydi. Ancak, 16. ve 17. yüzyıllardan itibaren sanat meraklıları beğenileri doğrultusunda hareket ederek eserleri toplamaya başlamışlardır. 18. yüzyılda Avrupa’da burjuva kesimi koleksiyonculuğun gelişimini ve beğeni algısını etkileyen bir imaj sergilemişlerdir. Bu dönem bazı özel koleksiyonlar, müzelerin de ilk koleksiyonlarını oluşturmuştur.¹

Türklerin, kıymetli eserleri toplayan milletlerden biri olduğu nakledilmektedir. Nitekim Türk devletleri, ganimetler ve hediyeleri zenginliğin nişanesi olarak ellerinde tutmaktaydılar. Bahsedilen bu koleksiyonculuğun üzerinde herhangi bir tahkik yapılmadığı için, tarihi veriler yetersizdir. Ancak, daha yakın bir tarihi ifade ettiği için Osmanlı Devleti’ndeki koleksiyonculuk hakkında malumatlar elde etmek mümkündür. Osmanlı Devleti’nde koleksiyonerlerin çoğu saray eşrafı, devlet ricali ve halkın zengin kesiminden oluşmaktaydı. Bu kişilerin genellikle, el yazma kitaplar, tezhip eserleri, silah, yazı takımı, sikke, tespih gibi eserleri topladığı bilinmektedir.² Bu özel koleksiyonlarda hat levhaları da önemli bir yer tutmaktadır.

Koleksiyonerlerin hüsn-i hat eserlerini korumak maksadıyla ve bu eserlerin gelecek nesillere intikalini sağlayabilmek niyetiyle sanat eserlerini toplama çabası içerisine girdikleri görülmektedir.³ Bu sebeple koleksiyonerler hattatların eserlerini satın alma yoluyla veya aileden yadigâr kalma vesilesiyle koleksiyonlar oluşturmaktadırlar. Bu makale, Anadolu’nun taşradaki bir kentinde Yozgat’ta münevver bir ailenin mensûbu olarak mirasını korumaya çalışan bir koleksiyoneri ve onun mütevazı koleksiyonu içerisinde dikkat çeken bazı eserleri tanıtmaya amaçlı taşımaktadır. Bahsedilen bu hat koleksiyonu daha önce hiçbir yerde yayımlanmamıştır. Nitekim bu makale, koleksiyonu ilim dünyasına tanıtmak maksadıyla yazılmıştır. Bu meyanda eserlerin tasnifi ve tavsifi yapılmaya gayret edilmiştir. Şunu ifade etmek gerekir ki, koleksiyonda yer alan çoğu eser estetik anlamda mahallî bir seviyededir. Ancak bu levhaların da hat sanatı tarihinin yazımında yer alması ve literatüre kazandırılması önem arz etmektedir.

¹ Z. Rona, “Koleksiyonculuk”, *Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi* (İstanbul: Yem Yayın, 1997), 2/1034.

² bk. Süleyman Özkan, “Osmanlı Devleti’nde Eski Eser Koleksiyonculuğu”, *Tarih İncelemeleri Dergisi* (Aralık 2004), XIX/2, 71, 72.

³ Örneğin, Derman, Sakıp Sabancı’nın hat sanatına sahip çıkmanın önemine matuf olarak koleksiyonunu oluşturmaya başladığını nakletmektedir. Nitekim onun koleksiyonu, ünlü hattatlara ait yazılar ve Mushaf nüshaları başta olmak üzere yazma eserlerden meydana gelmektedir. bk. Uğur Derman, *Osmanlı Hat Sanatı, Sakıp Sabancı Müzesi* (İstanbul: 2001), 4.

Nitekim bu çalışma sanatın merkezi İstanbul'un ötesinde Anadolu'da koleksiyon kültürünü dikkatlere sunmaktadır. Bu vesileyle Ergin'in hayatından, levhaların temin edilme yöntemlerinden ve hakkında bilgi bulunan hattatlardan söz edilecektir.

1. Ali Şakir Ergin ve Hüsni Hat Koleksiyonu

Ali Şakir Ergin, 1938 yılında Yozgat'ta doğmuştur. Şakir Ergin'in babası Şeyhzâde olarak bilinen Ahmet Şevkî Ergin, annesi Müferriha Hanım'dır. Babası Ahmet Şevkî Ergin, şahsiyetine duyulan hürmetten dolayı Yozgat eşrâfınca tanınan ve sevilen bir zattır. Dinî ve müspet ilimlerde kendisini yetiştiren Şevkî Efendi, Dedikhasanlı Müderris Şakir Efendi'ye ve bilahâre İstanbul Ayazma Camii İmam-Hatibi Mustafa Hulûsî Efendi'ye (1871-1950) intisâb etmiştir. Nitekim Mustafa Hulûsî Efendi'nin himâyesinde bulunmuş ve onun halifesi olmuştur.⁴ Ali Şakir Ergin, ilme ve sanata değer veren babasının himâyesinde ve gözetiminde yetiştiğini nakleder. Nitekim onun şahsiyetinin oluşmasında babası Şevkî Ergin'in önemli bir yeri vardır. Ali Şakir Ergin, aile muhîtinin ve kültür çevresinin içerisinde yetişmiş, tahsil hayatı ve entelektüel kişiliği de bu kültüre paralel olarak gelişmiştir.

Şakir Ergin, ilk ve orta öğretimini Yozgat'ta tamamlamıştır. Bilahare yüksek öğrenimini Ankara'da sürdürmüştür. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Klasik Şark Dilleri Bölümü'nden 1963 tarihinde mezun olmuştur. Başarılı bir öğrencilik döneminin ardından akademik hayata intisap etmiştir. 1968 yılında DTCF'nin Arap Dili ve Edebiyatı Kürsüsünde asistan olarak göreve başlamış ve 1973 yılında doktor unvanını almıştır. 1975-77 tarihlerinde davetli olarak gittiği Bağdat Üniversitesi'nde dersler vermiştir. Babasının talepleri doğrultusunda Yozgat İslam Enstitüsü'nün açılmasında önyak olan isimlerden birisi olmuştur. Bir dönem Yozgat'ta müftü ve müftü yardımcılığı görevlerinde bulunan Dr. Ergin'in tekrar akademik ortama intikal ettiği ve bir müddet ODTÜ Yabancı Diller Okulu'nda dersler verdiği bilinmektedir. Ayrıca Gazi Eğitim Fakültesi Arap Dili ve Eğitimi Bölümü'nün kurulmasında emekleri vardır. 1987 yılında Anavatan Partisi (ANAP)'nden siyasete atılmış, Yozgat'tan milletvekili seçilmiştir. Milletvekilliği görevinden sonra memleketine yerleşerek kendisini ilmî ve edebî çalışmalara vermiş ve bazı eserler neşretmiş; yerel gazetelerde ve dergilerde yazılar yazmıştır.⁵

Dr. Ergin'in süreli yayınlarda yazdığı yazılar haricinde kaleme aldığı altı kitabı vardır. Bunlar:

1. İlk baskısı 1994 yılına ait olan ve ikinci baskısı 2014 tarihli *Vakıflar ve Yozgat'ta Tarihi Vakıf ve Camiler*⁶

⁴ Ali Şakir Ergin (ed.), *Yozgatlı Şeyhzâde Ahmet Şevkî Efendi (k.s.) 10. Yıl Armağanı* (Yozgat: Seçil Ofset, 2012), 25.

⁵ İhsan Işık, *Resimli ve Metin Örnekli Türkiye Edebiyatçıları ve Kültür Adamları Ansiklopedisi* (Ankara: Elvan Yayınları, 2006), 3/1249.

⁶ Ali Şakir Ergin, *Vakıflar ve Yozgat'ta Tarihi Vakıf ve Camiler* (Ankara: Anıl Grup Matbaacılık, 2014).

2. İlk baskısı 1996 yılına ait olan ve ikinci baskısı 2021 tarihli *Yozgatlı Mehmed Saîd Fennî Divânı*⁷
3. *Osmanlı Devleti ve Bozok Sancağı* (2000)⁸
4. *Çapanoğlu Hadisesi ve Abdülkadir Bey'in Hatıraları* (2006)⁹
5. *Gönül Ufkunda Bir Şeyh Bir Şeyhzade*¹⁰
6. editörlüğünü yaptığı *Yozgatlı Şeyhzâde Ahmet Şevkî Efendi (k.s.) 10. Yıl Armağanı*
7. *Şeyh Hacı Ahmed Yozgâdî (k.s) (Terkiyâ) Divânçe ve Tıpkıbasım*¹¹

Milletvekilliği yapması hasebiyle siyaset alanında yazılar da kaleme almıştır. Bazı düşüncelerini dile getirdiği yazılar vesilesiyle edebiyat alanlarında etkin olan Dr. Ali Şakir Ergin çok yönlü bir kişiliğe sahiptir. Bunların yanında sanat ile de yakından ilgilenmektedir. Henüz gençlik yıllarında iken resim sanatıyla hususî olarak ilgilenmiştir. Kendisinin hat sanatına da karşı özel bir ilgisi vardır. Bu ilgi zamanla arşivleme çalışmasına dönüşmüştür. Kendisi, hediye ve satın alma yoluyla elde ettiği hüsn-i hatları arşivinde muhafaza etmektedir. Bununla birlikte Şakir Ergin'in arşivindeki hat eserlerinin büyük bir kısmı babası Ahmet Şevkî Ergin'den yadigâr kalmıştır.¹² Böylece bir hat koleksiyonu teşekkül etmiştir. Bu minvalde çalışmamızın konusu Şakir Ergin'in arşivinde yer alan yirmi üç hüsn-i hat eseridir. İlgili hat levhalarının envanteri çıkartılmış, yazılarda yer alan metinler okunmuş ve anlamları verilmiştir. Keza imzası belli olan ve hayatı hakkında malûmat sahibi olduğumuz hattatlara da kısaca temas edilmiştir.

2. Ali Şakir Ergin'in Koleksiyonu'nda Bulunan Yazılar

Yukarıda işaret edildiği gibi bu makalede Dr. Ali Şakir Ergin koleksiyonu içerisinde yirmi üç eser incelenmeye alınmıştır. Bu eserlerden sadece on birinde imza bulunmaktadır. Bahse konu olan imzaları okuduğumuzda şu hattatların isimleriyle karşılaşmaktayız: Fenni Efendi, Abdülkâdir eş-Şükri, Mehmed Hilmî, Hüseyin Keşfi, Mehmed Nürî, Mahmud Tebrizî, ve Yusuf Bahrî. İncelenen diğer on iki eserde ise imza mevcut değildir. Arşivde birer yazıları olan Mahmûd Tebrizî, Mehmed Nürî bin Tayyâr ve Mehmed Hilmî'nin hayatlarına dair herhangi bir malûmata rastlamadık. Yazısı olan isimlerden birisi Hafız Edhem'dir. Asıl ismi İbrahim Edhem olup, Yozgat'ta Demirli Medresesi müderrislerindedir.¹³ Hafız İbrahim Edhem, 19. yüzyılda yaşamış Yozgat'ın bilinen âlim şahsiyetlerindedir. Hususî bir kütüphanesi olan Edhem Efendi'nin kitapları Şakir Ergin'e in-

⁷ Mehmed Said, *Yozgatlı Mehmed Said Fennî Divânı ve Tıpkıbasımı*, haz. Ali Şakir Ergin (Ankara: Anıl Grup Matbaacılık, 2021).

⁸ Ali Şakir Ergin, *Osmanlı Devleti ve Bozok Sancağı* (Yozgat: Türk Ocakları Yozgat Şubesi, 2000).

⁹ Ali Şakir Ergin, *Çapanoğlu Hadisesi ve Abdülkadir Bey'in Hatıraları* (Ankara: Anıl Matbaa, 2006).

¹⁰ Ali Şakir Ergin, *Gönül Ufkunda Bir Şeyh Bir Şeyhzade* (İstanbul: Seçil Ofset, 2014).

¹¹ Ali Şakir Ergin, *Şeyh Hacı Ahmed Yozgâdî (k.s) (Terkiyâ) Divânçe ve Tıpkıbasım* (İstanbul: Seçil Ofset, 2022).

¹² (Şakir Ergin, Kişisel Görüşme, 26 Haziran 2021).

¹³ Recep Dikici, "Türkiye Kütüphanelerinde Matbû ve El Yazması Eseri Bulunan Yozgatlı Alimler ve Bazı Evliyalardan", *I. Uluslararası Bozok Sempozyumu*, ed. Kadir Özköse (Yozgat: Bozok Üniversitesi Yayınları, 2016), 4/417.

tikal etmiştir.¹⁴ Hafız Edhem'in icazet sahibi olup olmadığı konusunda net bir malumata erişemedik. Ancak onun yazısında satır nizamına ve harf bünyelerine riayet etmesi birisinden ders aldığını göstermektedir. Yozgat'ın bilinen şahsiyetlerinden birisi olması hasebiyle İbrahim Edhem'in yazısı envantere konulmuştur.

Burada imzası bulunan hattatlara dair kısaca bilgiler vermek mümkündür:

1. Mehmed Said Fennî: Koleksiyondaki eser sahiplerinden birisi olan Fennî'nin tam adı Mehmed Said'dir. Mehmed Said Efendi, 1850 yılında Yozgat ilinde dünyaya gelmiştir. Fennî adı onun şiirlerinde kullandığı mahlasıdır. Fennî, Yozgat Demirli Medresesi'nde tedris görmüştür. Medrese dersleri haricinde ise Yozgat'ın tanınmış bir siması olan babası Hacı Sadık Efendi'den de ders noktasında istifade etmiştir. Kültürlü bir aileye mensûp olan Fennî, şairliği ile ön plana çıkmaktadır. Bir *Divân* sahibi olan Fennî, Divan Edebiyatı'nın son temsilcilerindedir. Fennî'nin bu *Divân*'ı, Ali Şakir Ergin tarafından *Yozgatlı Mehmed Said Fennî Divânı* adıyla hazırlanmış ve tıpkıbasımı yapılmıştır. Fennî, şair kimliği yanında hattat ve hakkaktır. Nitekim kendisinin, amcazâdesi olan hattat Ömer Ragıp Efendi'den Arapça, Farsça ve hüsn-i hat dersleri aldığı nakledilmektedir. Yazı denemeleri ve kazdığı mühür numunelerinin asılları Şakir Ergin'in koleksiyonunda yer almaktadır. Ayrıca Şakir Ergin'in aktardığına göre Fennî'nin buğday ve pirinç tanelerine İhlas ve Ayetü'l-Kürsî yazdığı bilinmektedir. Ancak bahsi geçen bu denemelerin bugün nerede olduğu bilinmemektedir.¹⁵ Ayrıca Fennî Efendi, H. 1314 (M. 1896) yılında Rabbi Yessir duasını damla formunda çalışmıştır. Rabbi Yessir duasının kenarında ise Yasin suresinin 76-79. ayetleri yazılıdır. Onun bu istifi Çırcırlı Ali Efendi'nin 1864 yılındaki damla istifli Rabbi Yessir çalışmasına benzemektedir. İki istif arasında 32 sene fark olmasına rağmen Şakir Ergin, Fennî'nin Çırcırlı Ali Efendi'nin istifini görme ihtimalinin olmadığını ifade etmektedir. Eserin orijinali Ergin'in arşivinde yer almaktadır. Ele aldığımız envanter içerisinde Fennî'nin iki levhası bulunmaktadır (Resim 1, Resim 2).

Fennî, kalem mazmununa şiirlerinde yer vermiştir. O, bir muterize karşı yazdığı gazelinde ve tasvir-i kalem zımında kaside-i nebeviyyede kalemi redif olarak kullanılmıştır. Fennî'nin gazelinde ve kasidesinde geçen kalem kavramı iki anlamlı olup, hem hattatlığını hem de şairliğini ifade etmektedir.¹⁶

2. Hüseyin Keşfi: İmzası olan hattatlardan biri de Hüseyin Keşfi'dir (Re-

¹⁴ Onun bir kitabındaki temellük kaydında yer alan bilgiye istinaden aile künyesini öğrenmekteyiz. Şakir Ergin'in kütüphanesinde yer alan Akif Paşa'nın *Münşeât-ı el-Hâc Âkif Efendi* kitabının iç kapak a varağında Hafız İbrahim Edhem b. el-Hâc Halîl Ağa b. el-Hâc Ömer Ağa b. eş-Şeyh el Hâc Ali Hamdî Efendi b. eş-Şeyh İbrahim el-Buhârî en-Nakşîbendî el-Halvetî yazmaktadır. Bu düşünül kayıt H. 1306 yılına aittir.

¹⁵ Mehmed Said, *Yozgatlı Mehmed Said Fennî Divânı ve Tıpkıbasımı*, 29-39.

¹⁶ Mehmed Said, *Yozgatlı Mehmed Said Fennî Divânı ve Tıpkıbasımı*, 23, 200.

sim 18). H. 1292 (M. 1875) yılında yazılmış olan sülüs hattın sahibi olan Tabip Hüseyin Keşfi, Kazasker Mustafa İzzet Efendi'nin talebesidir.¹⁷ Keza Bursa İnebey Yazma Eserler Kütüphanesi'nde bulunan bir levhada Hüseyin Keşfi'nin imzasına rastlamaktayız. İnebey Kütüphanesi'ndeki 42 envanter numaralı Na'at-ı Şerif metninin yazıldığı levhanın ketebesinde şu yazılıdır: *İnşâd Âdile Sultan binti Mahmûd Hân aleyhi'r-rahmeti ve'l-ğufrân sene 1292. Ketebehu'l-fakır Hüseyin Keşfi Tâbib-i Sultân muşarun ileyh.* Bu levha ile elimizdeki levhanın tarihleri aynı olduğu için imzanın aynı kişiye ait olması muhtemeldir. Ayrıca İnebey 42 envanter numaralı levhanın harf karakterleri ile koleksiyondaki yazının harf karakterleri benzerlik göstermektedir.

3. Yusuf Bahrî: Arşivde eseri bulunan hattatlardan biri de Yusuf Bahrî'dir (Resim 22, Resim 23). Bu ismin geçtiği koleksiyonda iki levha bulunmaktadır. Bunlardan biri, icazet kıt'asıdır. Biz, bu eserden Yusuf Bahrî'nin hocasının, Ömer Vafî'nin öğrencisi Mustafa Asım olduğunu öğreniyoruz. Bir diğer levha, ta'lik hattıyla olup, yedi beyitten meydana gelmektedir. Bu levhanın ketebe kaydına göre, Yusuf Bahrî'nin babası Mehmed Nûrî adında bir zattır. Ayrıca makta beytinde kullandığı Bahrî mahlasından hareketle Yusuf Bahrî'nin hattatlığının yanında şair olduğu anlaşılmaktadır. Yusuf Bahrî, Yozgat'ın bilinen köklü Gevrekzâde ailesine mensûptur. Dedesi Hafız Mehmed Efendi müderristir. Babası Mehmed Nûrî ise sıbyan muallimi ve müderristir. 1868 doğumlu Yusuf Bahrî'nin tahsil hayatından sonra şer'îye katipliği yaptığı bilinmektedir. 1908 yılından itibaren de Çapanoğlu Camii'nde 40 yıl süre imamlık vazifesinde bulunmuştur.¹⁸ Kendisinin notlarını ve yazılarını ta'lik hattı ile yazdığı nakledilmektedir. Onun Yozgat'ta pek çok ev ve camide yazdığı levhaların olduğu bilinmektedir.¹⁹
4. Abdülkâdir Şükrî: Envanterde iki eseri bulunan diğer bir isim de Abdülkâdir Şükrî Efendi'dir (Resim 3, Resim 4). Ayasofyalı Abdurrahman Hilmî'den ve Abdülkâdir Hamdî'den meşk eden Şükrî, Sarây-ı Hümâyûn ve Enderûn-ı Hümâyûn'da hocalık vazifesinde bulunmuştur. Hayatının son demlerini Yozgat ve Çankırı'da geçirdiği nakledilmektedir. Muhtemelen Şükrî Efendi, Yozgat'ta bulunduğu sıralarda da eser vermiştir.²⁰ Nitekim Yozgat'ta Köyeyusflu Camii'nin, Cevahir Ali Efen-

¹⁷ Hattat Neyzen ve Bestekâr Kadıasker Mustafa İzzet Efendi (1801-1876) (İstanbul: Promat Basım Yayın, 2015), 22.

¹⁸ Ekmeleddin İhsanoğlu, *Kaybolan Dünyada Nurlu Bir Sima: Yozgatlı İhsan Efendi* (İstanbul: Doğan Kitap, 2018), 121.

¹⁹ Ali Şakir Ergin, "Tarih ve Kültür Tahribatı İçinde Yozgat'ın Maddî-Manevî Hissesine Düşenlerden Örnekler", *Yozgat Gündem* (15 Eylül 2006), 7.

²⁰ Kâtibü's-Sarâyî's-Sultânî Abdülkâdir Şükrî Efendi'nin Çapanoğullarının ikbal döneminde uzun yıllar Yozgat'ta kaldığı, buranın medreselerinde hat dersi verdiği ve geride pek çok eser bıraktığı ifade edilmektedir. Şükrî Efendi gibi pek çok meşhur hattatın levhalarının Yozgat'ın merkez camilerinde bilhassa Çapanoğlu Camii'nde olduğuna dair bir malumat vardır. Ancak 1950 yılından itibaren cemaatin ibadet huzurunu bozduğu kanaatine binaen camilerdeki levhalar Müftülükçe köy camilerine dağıtılmıştır. Ali Şakir Ergin, "Tarih ve Kültür Tahribatı İçinde

di Camii'nin ve Başçavuş Halil Ağa Camii'nin giriş kitabelerini Şükrî Efendi yazmıştır.²¹ Genellikle Şükrî Efendi, yazılarında şu unvanları kullanmaktadır: "Hâce-i Sultânî", "Hâce-i Enderûn-i Hümayûn", "Kâtibü's-Sarâyü's-Sultânî".²² Nitekim envanterdeki sülüs-nesih kıt'ada da *Kâtibü's-Sarâyü's-Sultânî* unvanını kullanarak adını yazmıştır. Ali Alparslan, Şükrî Efendi'nin Hafız Osman'ın sıkı bir takipçisi olduğunu ifade etmektedir.²³

3. Koleksiyonda Bulunan Levhaların Envanteri

Bu kısımda Ergin'in koleksiyonunda yer alan 23 levhanın değerlendirme, metin ve anlamlarına yer verilmiştir. Ayrıca yazı türleri, satır sayılarından da söz edilmiştir.

1. Celi Sülüs Levha / Resim 1

H. 1301 (M. 1883) tarihli levhanın ketebesinde Mehmed Said imzası yer almaktadır. Fennî Efendiye ait olan bu yazı, siyah is mürekkebiyle, sülüs hattıyla yazılmıştır. Oldukça sade bir tasarıma sahip olan yazının çevresinde kalın altın cetvel bulunmaktadır. Küplü şekilde yazılan "ayn" ve "ha" harfleri yan yana getirilerek istifte bir ahenk sağlanmak istenmiştir. Ancak bazı harflerin anatomileri düzgün değildir. Elif ve lam gibi dikey harflerde belirgin bir kütlük ve kalınlık hakimdir. Harflerde sülüs ölçülerine riayet edilmediği durumlar görülmektedir. Mesela, "dal" harfinin sırt kısmı, "mim" harfinin başı anatomik anlamda düzgün değildir. Lafzattullah'ın ölçülerine dikkat edilmemiştir. Bununla birlikte istifte harflerin arasındaki mesafede bir denge görülememektedir. Tezyîni işaretler az kullanılmıştır, tirfil ve cezmlerin yapılışına özen gösterilmemiştir. Genel olarak harf bünyeleri düzgün değildir, kalem hakkına, incelik-kalınlık hususiyetine dikkat edilmemiştir. Esasen 19. yüzyılda yazılan bu levhanın dönemin sanat seviyesi ile mukayese edilmesi durumunda başarılı olduğu söylenemez.

Metin:

الحمد لله على نعمائه سنة ١٣٠١

Anlamı: Hamd, lütuflar veren Allah'adır. Sene 1301.

→ →

Yozgat'ın Maddî-Manevî Hissesine Düşenlerden Örnekler", *Yozgat Gündem*, 7.

²¹ bk. Ali Şakir Ergin, *Vakıflar ve Yozgat'ta Tarihi Vakıf Camileri*, 123, 137, 218.

²² İbnülemin Mahmud Kemal İnal, *Son Hattatlar* (İstanbul: Ketebe Yayınları, 2021), 45-46; Şevket Rado, *Türk Hattatları* (İstanbul: Tifdruk Matbaacılık), 185.

²³ Ali Alparslan, *Osmanlı Hat Sanatı Tarihi* (İstanbul: YKY Yayınları, 1999), 76.

Resim 1. Fennî Efendiye ait 1301/1883 tarihli celi sülüs levha

2. Celi Sülüs Levha / Resim 2

Yazı, sülüs nev'inde ve iki satır şeklindedir. Yazıda herhangi bir tezyînat unsuruna rastlanmamaktadır. Yazının altında Mehmed Said Fennî'nin adı yazılmaktadır. H. 1312 (M. 1894) yılına ait olan bu istifin orijinali Ali Şakir Ergin'in koleksiyonunda yer almaktadır.²⁴

İstifte oldukça girift bir görüntü hakimdir. Kelimelerde sıkışıklık bariz bir şekilde görülmektedir. Birbiri içine geçen harfler ve bazı harflerin müstakil olarak kullanılması okumayı güçleştirmektedir. Harf bünyelerinin oldukça cılız olduğu gözlemlenmektedir. Nitekim harflerin teşrifatına genel olarak dikkat edilmediği söylenebilir. Aynı harflerin yazımında bir tutarsızlık vardır. Bu durum, bilhassa “vav” harfinde göze çarpmaktadır. Bazı “vav harflerinin başı büyük; bazıların ise küçüktür. “والمريض” kelimesindeki “dat” harfinin “المصطفى” kelimesindeki “sad” harfi kaş ve sırt kısımları ölçü bakımından olması gerektiği gibi değildir. Zülfeler oldukça küt bir duruş sergilemektedir. Üst satırda “الطف” kelimesinde elif müvelled olarak kullanılmıştır. الطف ve “قيما” kelimelerinde “fe” har-

²⁴ İstifin alt satırındaki veba duasını pek çok hattat yazmıştır. Mesela, Mahmud Celâleddîn, Mustafa İzzet Efendi, Şefik Bey gibi meşhur hattatların bu duayı yazdığı bilinmektedir. Bu ibarenin yazıldığı bazı levhaların tahkikinin ve tasnifinin yapıldığı kapsamlı çalışma için bk. Fatih Özkafa, “Ehl-i Beyt ve Hacı Bektâş-ı Velî Muhtevalı Hat Eserleri” IV. *Uluslararası Alevilik ve Bektaşilik Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, ed.Orhan Kurtoğlu, Ayşe Çamkara (Ankara: Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, 2018), 2/265-291.

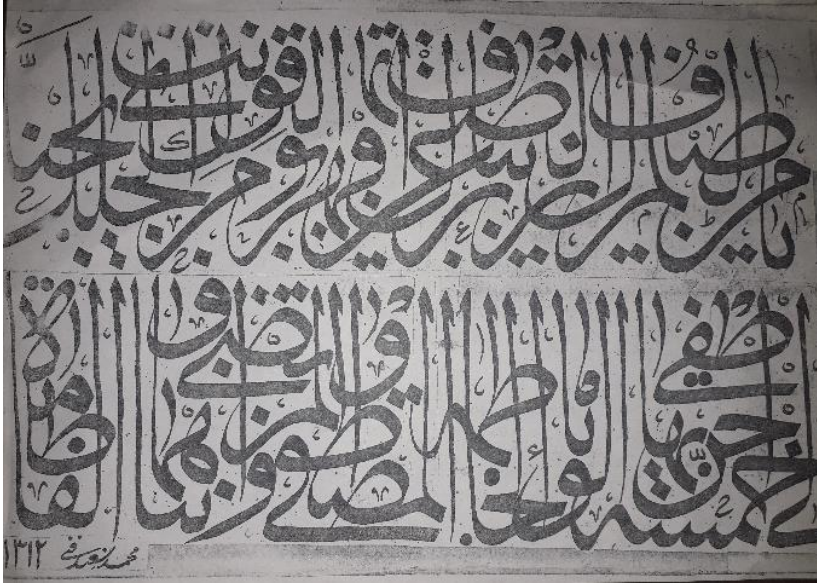

fi ortak olarak kullanılmıştır. “لطيف” ibaresinde ise “lam” harfi “tı” harfinin ortasından geçmektedir. Bu kullanım “tı” harfinde elif vazifesini de sergilemektedir. İkinci satırın sonunda “والفاطمة” kelimesindeki harfler üst üste bindirilmiştir. Böylece kelime satıra sığdırılmaya çalışılmıştır. Eliflerde kalem hakkına riayet edilmemiştir. Üst satırda “ra”, “ze”, “nun”, “mim” harfleri mukavver olarak yazılmıştır. Alt satırda ise ya-yı ma’kûs şeklinde yazılan “ye” harflerini görmekteyiz. Üst satırda geçen “يزل” kelimesinde harfler müstakil olarak kullanılmıştır. Genel olarak harf bünyelerinde sülüs yazı karakterine uyulmamıştır. Tirfiller, cezm ve hareketler ise ihmal edilmiştir.

Metin:

يا من لطيف لم يزل الطف بنا فيما نزل انت القوى نجنا عن قهر يوم الجليل
لي خمسة أظفي بها حر الوباء الحاطمة المصطفى والمرضى وابناهما والفاطمة
محمد سعيد فنى ١٣١٢

Anlamı: Ey daima latif olan başımıza gelen bu olayda bize lütfunu göster. Sen güçlüsün, bizi büyük günün kahrından kurtar! Bende beş şey vardır ki onlarla veba ateşini söndürürüm: Mustafa (a.s.m), Murtaza (r.a), onun iki oğlu (Hasan-Hüseyin r.a.) ve Fatıma (r.a.). Mehmed Said Fennî 1312.

Resim 2. Fennî Efendiye ait 1312/1894 tarihli celî sülüs levha

3. Sülüs-Nesih Kıt'a / Resim 3

Siyah is mürekkebiyle yazılan yazı, bir satır sülüs, dört satır nesih şeklinde-

dir. Kıt'a, koltukludur. Bu kısımlar, altın yıldız üzerine hatayi grubu motiflerle bezenmiştir. Koltukların etrafını zencerekli ve üzeri "+" işli arasuları dolanmaktadır. Sol kısımdaki koltukta "Abdü'l-Kadir eş-Şükrî Kâtibi's-Sarây-ı Sultânî" yazmaktadır.

Sülüs kısmında kelime-i tevhid yazılmıştır. Bu ibarenin devamında "sade-kallahu'l-azim" yazılıdır. Burada "sadeka" kısmı sülüs, ibarenin diğer kısmı hatt-ı icâzeyle yazılmıştır. İstifte hareke ve tezyînî işaretler kullanılmıştır. İstif genel olarak değerlendirildiğinde harfler anatomik açıdan düzgündür ve kelimeler arasındaki mesafeye riayet edilmiştir. Harfler kürsülerini korumuştur ve terkip hususiyetine dikkat edilmeye çalışılmıştır. Bununla beraber istif ferah bir görünüm arz etmektedir. Nesih yazı kısmında harflerin imlâsına ve ölçüsüne dikkat edilerek yazıldığı söylenebilir. Satır nizamı düzgün olup, harflerin teşrifatının da yerli yerince olduğu gözlemlenmektedir.

Metin:

لا اله الا الله محمد رسول الله صدق الله العظيم

قال رسول الله صلى الله عليه وسلم يخرج في آخر الزمان رجال يختلون الدنيا بالدين ألسنتهم أحلى من السكر ، وقلوبهم قلوب الذياب²⁵ يقول الله تعالى أبي يعترون²⁶ أم علي يجترئون ، فبي حلفت لأبعثن على أولئك منهم فتنة تدع الحليم العاقل فهم حيرانا²⁷
عبدالقادر الشكرى كاتب السراى السلطانى

Anlamı: Allah'tan başka ilah yoktur, Muhammed Allah'ın elçisidir. Resûlullah (s.a.v) buyurdu ki: "Ahir zamanda öyle kimseler çıkacak ki dini dünyaya alet edecekler. Onların dilleri şekerden daha tatlı fakat kalpleri kurt kalbi gibidir". Allah şöyle buyuruyor: "Onlar bana güvenerek mi aldaniyorlar yoksa bana karşı mı cüretkar davranıyorlar. Ben onların üzerinde bir fitne salacağım ve yumuşak ve en akıllı olanlar bile şaşkına çevrilecekler". Kâtibü's-Sarâyü's-Sultânî Abdü'l-Kadir eş-Şükrî.

²⁵ Burada الذياب yerine الذباب yazılmalıdır.

²⁶ Burada hattat yazım yanlışlığı yapmıştır. Doğrusu يعترون olmalıdır.

²⁷ Ebû İsa Muhammed b. İsa b. Sevre b. Musa ed-Dahhak et-Tirmizi, *Süneni't-Tirmizi*, thk. Ahmed Muhammed Şâkir (Mısır: Şirketü Mektebetü ve Matbaatü Mustafa Elbani el-Halebi, 1975), "Zühd", 59, (No:2404).

Resim 3. Abdül-Kadir eş-Şükrî'ye ait sülüs-nesih kıt'a

4. Sülüs Levha / Resim 4

Abdül-Kadir eş-Şükrî'ye ait olan bu levha siyah is mürekkebi ile iki parça şeklinde yazılmıştır. Tarih kaydının olmadığı levhada herhangi bir bezeme unsuruna rastlanmaz. Dikdörtgen iki pafta içerisinde ihlas suresi yazılıdır. Birinci pafta ve ikinci paftanın “ehad” ile bitirilmesiyle ve bu ibaredeki “he” harflerinin keşideli olarak kullanılmasıyla ahenkli bir görünüm elde edilmiştir. Nitekim müstakil “vav” harflerinin üst kısımlarda kullanılması yazıda bir dengenin kurulmasını sağlamıştır. “Bismuhu” ve “lehu” kelimelerinde “he” harfi anatomik olarak cılız ve ölçüsüzdür. Dikey harfler istif içerisine nizami bir şekilde yerleştirilse de harflerde bir sertlik hakimdir. Yazıda hareke ve tezyîni unsurlar kullanılmıştır. Ancak bu işaretlerin yapımına dikkat edilmemiştir.

Metin:

بِسْمِ عَزَّ وَجَلَّ قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ اللَّهُ الصَّمَدُ لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ
كتبه عبدالقادر الشكري

Anlamı: Bismihî ‘azze ve celle ibaresi ile başlayan İhlâs suresi metni. De ki: “O Allah birdir. Allah Samed’dir. (O) baba olmadı ve doğmadı da. Hiçbir şey O’na denk değildir.”²⁸ Abdül-Kadir eş-Şükrî yazdı.

²⁸ Kur’ân-ı Kerîm Meâli, çev. Hasan Tahsin Feyizli (İstanbul: Server Yayınları, 2016), el-İhlâs 112/1-4.

Resim 4. Abdü'l-Kadir eş-Şükrî'ye ait celif sülüs levha

5. Ketebesiz Sülüs-Nesih Kıt'a / Resim 5

Ketebesiz olan bu kıt'a bir satır sülüs, beş satır nesih şeklindedir. Eser, kol-tuklu olup, bu kısımlar bezenmiştir. Sülüs kısmında istif sade ve ferah bir görünüm arz etmektedir. Yazının çevresinde serbest kompozisyonda yapılan altın zeminli yaprak motifleri yer almaktadır. Harflerin kürsülerine ve teşrifatına dikkat edilmiştir. Nesih yazıda ise bazı harflerin bünyelerinde ölçü anlamında yeterli olgunluk görünmemektedir. Mesela “zel, dal” harflerinin boyutları ideal ölçüde değildir. Ancak yazı temiz bir şekilde yazılmıştır ve nizâmîdir. Bununla birlikte satırlarda bazı harfler keşideli olarak yazılmıştır. Mimli tirfil, cezm, şedde, mühmel harfler ile diğer hareketlerin kullanımına yer verilmiştir. Ancak sülüs yazıda tezyînî unsurların kullanımına az yer verilmiştir.

Metin:

تعالى العشق عن همم الرجال
قال رسول الله صلى الله عليه وسلم إن أول ما خلق الله القلم، فقال له اكتب فقال ما أكتب
فقال ما اكتب فقال القدر ما كان و ما هو كائن إلى الأبد²⁹ وسئل العمر³⁰ عن هذه الآية و
اذ اخذ ربك من بنى آدم من ظهورهم ذريتهم قال عمر سمعت رسول الله صلى الله عليه و سلم
يسأل عنها فقال ان الله خلق آدم ثم مسح ظهره بيمينه فاستخرج منه ذرية فقال خلقت هؤلاء
للجنة³¹.

Anlamı: İnsanların dertlerine gönül veren yücelik sahibi! Resûlullah buyurdu ki: “Allah’ın yarattığı ilk şey kalemdir. (Kalemi yarattıktan sonra) ona yaz, dedi. (Bunun üzerine kalem) ne yazayım, dedi. Ona, sonsuza kadar olmuş ve olacak olanları yaz, denildi”. Ömer’e “ve Rabbin Âdemoğullarının sırtlarından zürriyetlerini aldığında” ayeti soruldu. Sorulduğunda Ömer şöyle dedi: “Resûlullah’tan işitime göre o şöyle demiştir. Allah Âdem’i yarattı, sonra sırtını sağ taraftan sıvazladı, ondan bir zürriyet çıkardı ve dedi ki: Bunları cennet için yarat-

²⁹ Ebû İsa Muhammed b. İsa b. Sevre et-Tirmizi, *el-Camiü's-Sahih Sünenü't-Tirmizi*, thk. Ahmed Muhammed Şâkir (Mısır: Şirketü Mektebetü ve Matbaatü Mustafa Elbani el-Halebi, 1975), "Kader", 17 (No:2155). Metnin bu kısmında hattat hadis-i şerifte kelimeleri ve ibareleri değiştirerek yazmıştır. Hadis kısmı, Ebû Dâvud'da ve Tirmizi'de levhada yazıldığı şekilde değildir.

³⁰ Hattatın metinde kullandığı *العمر* ibaresi yanlış olup, *عمر* şeklinde olmalıdır.

³¹ Ebû Davûd Süleymân b. el-Eş'as b. İshâk es-Sicistânî el-Ezdî, *Sünen-i Ebû Davûd*, thk. Muhammed Muhiddin Abdülhamid (Beyrut: el-Mektebetü'l-Asriyye), 4/226.

tım”.

Resim 5. Ketebesiz sülüs-nesih kıt'a

6. Sülüs-Nesih Meşki / Resim 6

Ketebesiz ve tarihsiz olan bu yazıdaki metin kısmı Rabbi yessir duası ve hurufâtın ilk dersidir. Bu yazılar, aharlı kâğıt üzerine is mürekkebi ile yazılmıştır. Hem sülüs hem nesih yazıda harflerin kürsülerine ve satırdaki duruşlarına ihtimam gösterilmiştir. Ancak “ha” harfinin küp kısmında beyzî duruşu kısmen ihmal edilmiştir. Bununla beraber yazının temiz bir şekilde yazıldığı söylenebilir. Yazıda harekeler ve tezyînî işaretler bulunmaktadır.

Resim 6. Sülüs-nesih meşk kıt'ası

7. Sülüs-Nesih Yazı / Resim 7

Aharlı kâğıtlara is mürekkebi ile yazılan bu iki çalışmada bir isim veya tarih yer almaz. Sülüs yazıda lafzatullahın ölçüsüne dikkat edilmemiştir. Bilhassa üst satırdaki "bi-‘avnî'l-lâh" ibaresinde "be" ve "ayn" harflerinde problem görülmektedir. Yazıda boşluğu doldurmak için hareketlere ve işaretlere yer verilmiştir. Ancak kağıda yapıştırılan üst çalışmada hareketler anatomik ve eğim olarak uygun değildir.

Metin:

تمت الحروف بعون الله الملك الرؤف

Anlamı: Allah'ın yardımıyla harfler tamamlandı.

Resim 7. Sülüs-nesih meşk satırları

8. Nesih Levha / Resim 8

Nesih hattıyla ve is mürekkebiyle yazılan metinde ketebe kaydı yer almaktadır. Arapça olan beyitler daha iri bir nesih kalemiyle yazılmıştır. Bununla birlikte yazıda herhangi bir bezeme unsuruna rastlanmaz. Yazıda harflerin bün-yelerindeki incelik-kalınlık hususiyetine dikkat edilmemiştir. Nitekim harflerin kürsüsünün korunamadığı yerler de mevcuttur. Harflerin ittisâlinde de ölçü anlamında problemler gözükmemektedir. Bazı harfler duruş olarak aynı karakteri sergileyememektedir. Bu hususlar yazının bir hattat değil de bir müstensih tarafından yazıldığını düşündürmektedir.

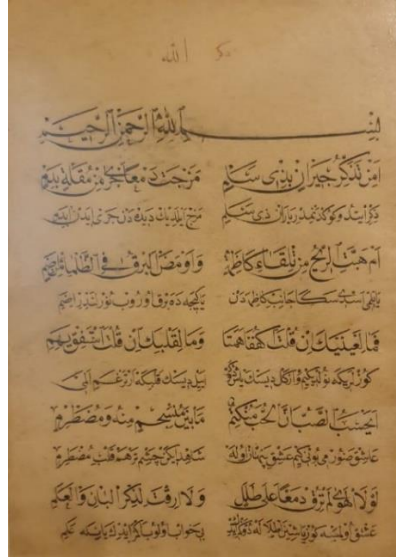
Metin:

مزجت دمعاً جرى من مقلة بدم	أمن تذكر جيران بذي سلم
مزج ايلديك ديدة دن جرى ايدن آبدم	ذکر ايتدوكوندمدر ياران ذى سلم
وأومض البرق في الظلماء من إضم	أم هبت الريح من تلقاء كاظمة

ياكيجه ده برق اوروب نورلندر اضم	يا يلمى اسدى سكا جانب كاظمه دن
وما لقلبك إن قلت استفق يهم	فما لعينيك إن قلت اكفها همتا
اييل ديسك قلبكه ارتر غم المى	كوزلريكه نولدى كيم وازكل ديسك ياش دوكر
ما بين منسجم منه ومضطرم	أيحسب الصب أن الحب منكم
شاهد ايكن چشم ترهم قلب مضطرم	عاشق صنورمى بونى كيم عشق پنهان اوله
ولا أرتق لذكر النان والعلم	لولا الهوى لم ترق دمعا على طلل
بي خواب اولوب اكمز ايدك بانله علم	عشق اولمسه كوز ياشين اطلاله دوكمز ايدك

Anlamı:

Zıkr etdiğinden gönül yārān-ı zī-selemi	Mezr eyledin dīdeden cerā iden âb-ı demi
Yā yel mi esdi sana cānib-i Kāzime'den	Yā gicede berķ urup nūrlanır izamı
Gözlerine n'oldu kim vazgel desek yaş döker	Ayıl desek qalbine artar ğamı elemī
'Aşık şanur mı bunu kim 'aşk-ı pinhān ola	Şāhid iken çeşm-i ter hem qalib-i muţtarimi
'Aşk olmasa gözyāşı iţlāle dökmez idin	Bî-ĥāb olup anmaz idin bānile 'alemi

Resim 8. Nesih yazıyla Kasîde-i Bürde

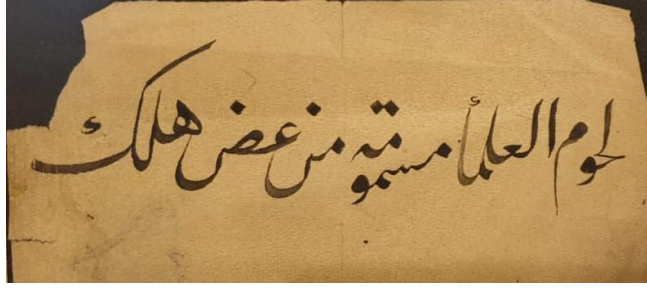
9. Ta'lik Levha / Resim 9

Ta'lik türünde ve is mürekkebi ile yazılan bu yazıda ketebe kaydı bulunmamaktadır. Bununla birlikte herhangi bir bezeme unsuruna rastlanmaz. Bu yazının harf bünyelerinde hendesî kaideler ile estetik ölçülere dikkat edilmiştir. “Elif” harflerinde kalem hakkı yoktur. “Ayn” ve “he” harfleri yapısal olarak bozuktur. Ta'lik kalemin hususiyetlerini yazıda göremeyiz.

Metin:

لحوم العلماء مسمومة من عض هلك

Anlamı: Ulemanın eti zehirlidir, kim ısırırsa helak olur.

Resim 9. Ta'lik levha

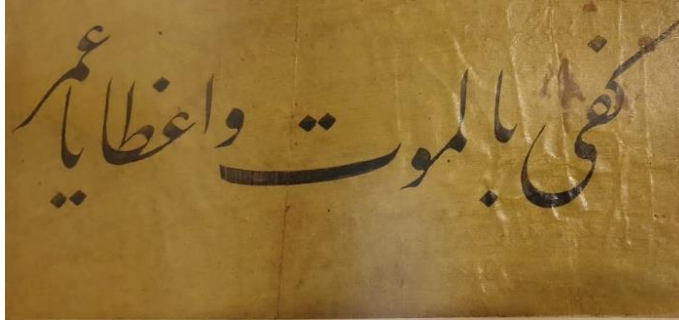
10. Ta'lik Levha / Resim 10

Ketebesiz olan bu yazı is mürekkebi ile ta'lik hüviyetinde yazılmıştır. “بالموت” derken “te” harfine keşide verilmiştir. Böylece yazı rahatlatılmıştır. Harf bünyeleri iyi olup, ta'lik hususiyetlerini taşımaktadır.

Metin:

كفى بالموت و اعطاي عمر

Anlamı: Ölüm, vaiz (ikaz eden/uyaran) olarak kâfidir Ya Ömer.

Resim 10. Ta'lik levha

11. Sülüs-Nesih Kıt'a / Resim 11

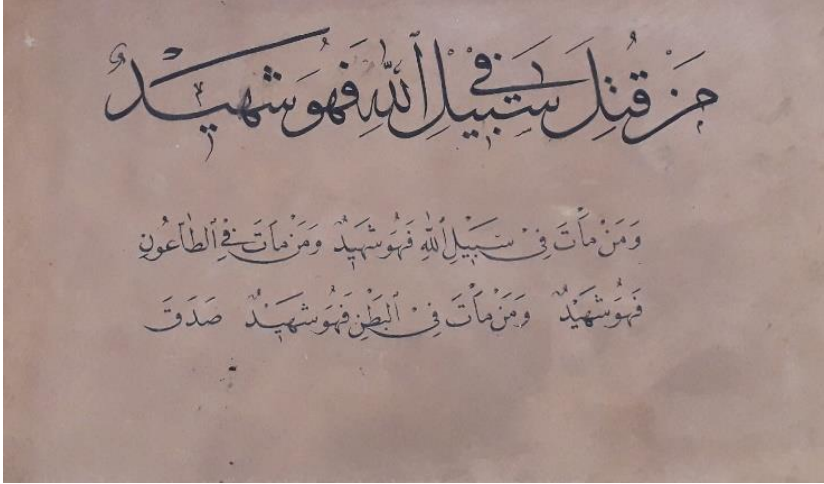
Çerçevesiz ve ketebesiz olan bu yazı bir satır sülüs, iki satır nesih şeklindedir. Yazı, aharlı kağıda is mürekkebiyle yazılmıştır. Sülüste “fi” harf-i cerinde “ye” harfi ma'kus olarak “sebîl” kelimesinin üstüne yerleştirilmiştir. “شهيد” kelimesinde “ye” harfi keşide olarak yazılmıştır. Harekeler ve tezyîn işaretlerinden mimli tirfil, cezm ve kısa med kullanılmıştır. Nesih yazıda bazı harflerin mürsel biçimde yazıldığı görülmektedir. Bununla beraber keşideli harflere de yer verilmiştir. Böylece bir denge sağlanmak istenmiştir. Bu kısımda kelimeler arasında mesafe bulunmaktadır.

Metin:

من قتل في سبيل الله فهو شهيد

و من مات في سبيل الله فهو شهيد و من مات في الطاعون فهو شهيد و من مات في البطن فهو شهيد صدق.

Anlamı: Kim Allah yolunda öldürülürse o kimse şehittir ve kim Allah yolunda ölürse o şehittir ve kim öldürücü hastalıktan/vebadan ölürse şehittir. Kim karın ağrısından ölürse şehittir.

Resim 11. Sülüs-nesih kıt'a

12. Sülüs-Nesih Yazı / Resim 12

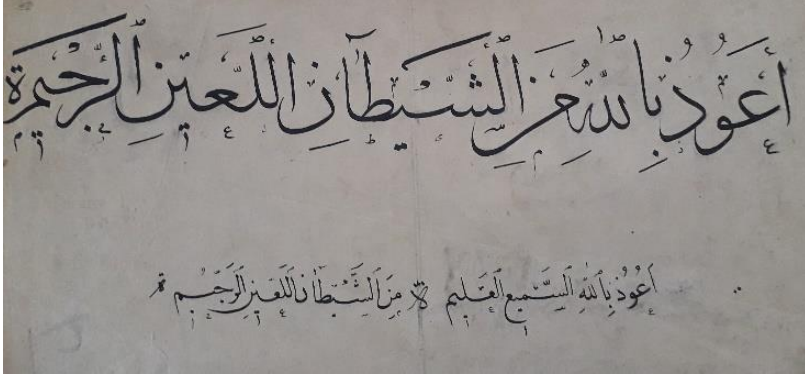
Çerçevesiz ve ketebesiz olan bu yazı bir satır sülüs bir satır nesih şeklindedir. Harflerin bünyeleri sülüs ve nesih yazı çeşidinin kurallarına uygun değildir. Harflerin ve harekelerin teşrifatıyla imlâsında hatalar mevcuttur. Sülüste “من” derken “mim” ve “nun” harfi ölçü ve kalem hakkına riayet edilmeden yazılmıştır. Bazı harfler satır kürsüsüne oturmamıştır. Yazı, bir bütün olarak değerlendirildi.

rildiğinde sülüs ve nesih yazı hususiyetlerinden uzak olduğu söylenebilir.

Metin:

اعوذ بالله من الشيطان اللعين الرجيم اعوذ بالله السميع العليم من الشيطان اللعين الرجيم.

Anlamı: Kovulmuş lanetli şeytanın şerrinden Allah'a sığınırım. Kovulmuş lanetli şeytanın şerrinden işiten Allah'a sığınırım.

Resim 12. Sülüs-nesih yazı

13. Sülüs Kit'a / Resim 13

Katalog 14'teki Kasîde-i Bürde mısraları katalog 13'teki beyitlerin devamıdır. Bununla birlikte yazı tarzının birebir benzer olmasından dolayı katalog 13 ile 14 numaralı eserleri aynı hattatın yazdığını söyleyebiliriz. Burada aharlı kağıda is mürekkebi ile sülüs hattıyla üç satır şeklinde beyitler yazılmıştır. Bu yazıda herhangi bir ketebe kaydı bulunmamaktadır. Harfler, sülüs yazı karakterine uygundur. Ancak bazı dikey harflerin çekişinde tutarsızlık vardır. Bazı harfler kaideye uygun iken bazıları fazla eğimlidir. Ayrıca bu dikey harflerde incelik-kalınlık hususunda da kalem hakkına riayet edilmeyen kısımlar vardır. Ancak genel itibarıyla harflerin kürsüsü yerli yerindedir. Terkip ve tenasüp kaidelerine dikkat edilmeye çalışılmıştır. İkinci satırın sonundaki "الأهوال" ibaresini satıra sığdırmak için "elif" ve "lam" harfleri icâze hattıyla yazılmıştır. Harekelerde üçte birlik ilkesi bulunmamaktadır.

Metin:

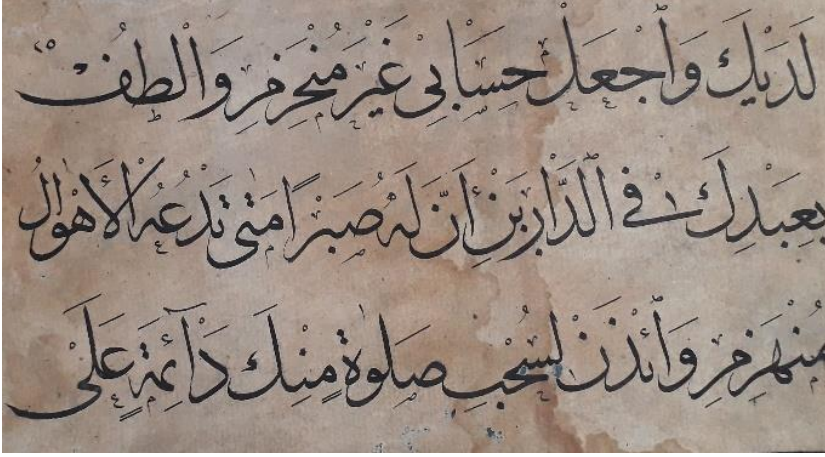
لديك واجعل حسابي غير منخرم والطف

بعبدك في الدارين إن له صبرا متى تدعه الأهوال

منهزم وائذن لسحب صلاة منك دائمة على

Anlamı: Ya Rabbi! Hesabımı noksan eyleme. İki dünyada da kuluna lütfeyle,

çünkü korkular hücum ettiği zaman onun bitip tükenen bir sabrı vardır. Allah'ım sürekli olan salavat bulutlarına izin ver.³²

Resim 13. Sülüs yazı türünde Kasîde-i Bürde beyitleri

14. Sülüs Kıt'a / Resim 14

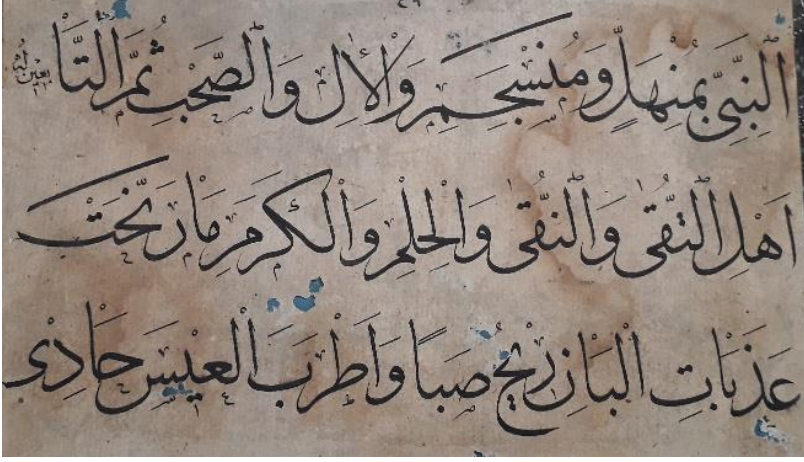
Bu yazıda 13 no'lu levhadaki gibi bazı dikey harflerin çekilişinde bir tutarsızlık görülmektedir. Eseri bir bütün olarak değerlendirdiğimizde terkip ve tenasüp kaidelerinin gözetildiğini söylemek mümkündür. Bununla birlikte yazıda hareketler, mühmel harfler ve işaretler kullanılmıştır. Ancak bu hareke ve tezyîni unsurların bünyesi zayıftır.

Metin:

النبي بمنهل و منسجم والال والصحب ثم التابعين له
اهل التقى و النقى والحلم والكرم ما ر نحت
عذبات البان ربح صبا وأطرب العيس حادي

Anlamı: Allah'ım sürekli olan salavât bulutlarına izin ver de Hz. Peygamber üzerine rahmet yağdırsınlar ve sahabenin, tâbiînin, takva sahibi, temiz, hilm ve kerem sahiplerinin üzerine de rahmet yağsın. Saba rüzgarı, sorgun ağacının dallarını hareket ettirdikçe ve deveci boz develeri nağmeleriyle coşturdukça o rahmet yağdıkkça yağsın.

³² bk. Mahmut Kaya, *Kasîde-i Bürde'yi Türkçe Söyleyiş* (İstanbul: Damla Yayınevi, 2011) 174,175.

Resim 14. Sülüs yazı türünde Kaside-i Bürde beyitleri

15. Sülüs-Nesih Kıt'a / Resim 15

Bir satır sülüs bir satır nesih, bir satır sülüs ve bir satır nesih şeklinde yazılan yazının çerçevesi yoktur. Ketebe kaydına ve bezeme unsuruna da rastlanmayan bu yazı, is mürekkebi ile yazılmıştır. Nesih satırlar, sülüs satırların tekrarı niteliğindedir. Bir bütün olarak bakıldığında hem sülüs hem nesih yazıdaki harflerin anatomisinde problemler gözükmemektedir. Harf bünyeleri tetkik edildiğinde, harflerin ideal ölçüye uymadığı anlaşılmaktadır. Yazıda hareke ve işaretlere yer verilmiştir. Ancak bu hareke ve tezyîni işaretlerin yapımı ihmal edilmiştir. Hem anatomik olarak cılızdırlar hem de harekelerin yerleştirilmesinde paralellik sağlanamamıştır.

Metin:

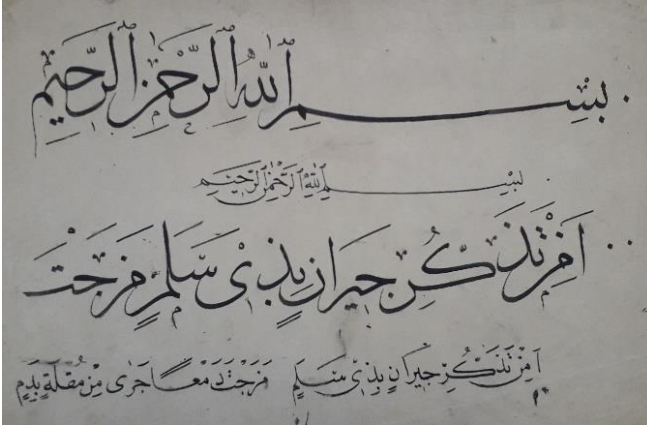
بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

أَمِنْ تَذَكَّرَ جِيرَانَ بَدِي سَلَمٍ مَزَجَتْ

أَمِنْ تَذَكَّرَ جِيرَانَ بَدِي سَلَمٍ مَزَجَتْ دَمْعًا جَرَى مِنْ مَقْلَةٍ بَدَمٍ

Anlamı: Bismillahirrahmanirrahim. Ey gönül, Selemlî dostlarını anmaktan mı gözünden kanlı yaş akıtıyorsun?³³

³³ Kaya, *Kaside-i Bürde'yi Türkçe Söyleyiş*, 17.

Resim 15. Sülüs-Nesih meşk küt'ası

16. Tuğra Formunda Levha / Resim 16

Yazı tuğra formundadır. Levha, fırça ile mevcut bir örnekten aktarılmış olmalıdır. Tuğlar ve zülfelerin kesiştiği yerlerde kazıma yapılarak harflerin birbirine geçmesi sağlanmıştır. Böylece girift olan yazıya ferahlık verilmeye çalışılmıştır. “ لأهل “ derken “lamelifin” sağ kolu uzun tutulmuştur. Tuğranın kol kısmı dik ve kısa tutulmuştur. Sağ üst taraftaki mahlas bölümü, tuğranın kalemine göre daha kalındır. Bununla beraber bu kısım estetikten mahrum bir yazıdır.

Metin:

قال عليه السلام
شفاعتي لأهل الكبائر من أمتي

Anlamı: Benim şefaetim ümmetimden büyük günah işleyenler içindir.

Resim 16. Tuğra formunda Hadis-i Şerif

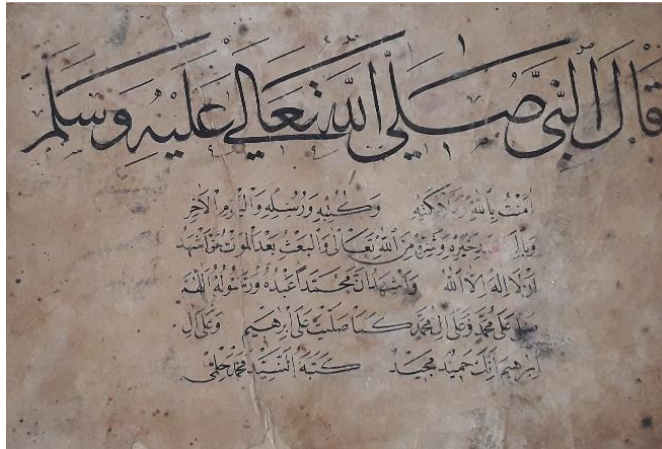
17. Sülüs-Nesih Kıt'a / Resim 17

Bu yazı is mürekkebi ile bir satır sülüs, beş satır nesih hattıyla yazılmıştır. Ketebe kaydına göre Seyyid Mehmed Hilmî tarafından yazılmıştır. Ancak yazı tarihsizdir. Bununla birlikte çerçevesiz olan yazıda herhangi bir süsleme de bulunmaz. Sülüs kısmında “Allahu Teâlâ” kelimesinde “teâlâ”da “elif”, “lam” harfine yukarıdan bağlanmıştır. Bu kelimedeki “ye” harfi ise ya-yı ma’kûse olarak yazılmıştır. Kalın çekilen üç fetha ile satırda denge yakalanmıştır. Bu satırda hareketler, mühmel işaretler, noktalar ve işaretler uyumlu bir şekilde yerleştirilmiştir. “قال” ibaresinde “kaf” harfinin gözü ve başı olması gerektiği gibi değildir. Nesihte sık sık keşideli harflerin kullanılması yazıya canlılık kazandırmıştır. Bu kısmın ikinci satırında “و شره” derken “ra” harfinin ucuna “kapalı he” harfi birleştirilmiştir. Genel itibariyle harfler nesih yazı karakterinin hususiyetlerini taşımaktadır.

Metin:

قال النبي صلى الله تعالى عليه و سلم
 آمنث بالله و ملائكته و كتبه و رسله و اليوم الآخر و بالقدر خيره و شره من الله تعالى و
 البعث بعد الموت حق أشهد أن لا إله إلا الله وأشهد أن محمدا عبده و رسوله اللهم صل على محمد
 و على آل محمد كما صليت على ابراهيم و على آل ابراهيم إنك حميد مجيد كتبه السيد محمد
 حلمى.

Anlamı: Allah'a, meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine, âhiret gününe, kadere, hayır ve şerrin Allah'tan olduğuna iman ettim. Ölümünden sonra diriliş gerçektir. Allah'tan başka ilâh olmadığına, Muhammed'in onun kulu ve elçisi olduğuna şahadet ederim. es-Seyyid Mehmed Hilmî yazdı.

Resim 17. Mehmed Hilmî'ye ait sülüs-nesih kıt'a

18. Sülüs Kıt'a / Resim 18

Çerçevesiz olan bu yazı, aharlı kâğıt üzerine is mürekkebiyle sülüs yazıyla yazılmıştır. İmzadan anladığımızı göre Hüseyin Keşfî tarafından H. 1292 (M. 1875) yılında yazılmıştır. Oldukça sade olan yazıda bir tezyinata da rastlanmaz. Üst satırda “kendi” kelimesindeki “ye” harfi ma’kûs formda “elimle” kelimesinin üzerine yerleştirilmiştir. “Kesüb” kelimesindeki “be” harfi de kelimenin üstüne yerleştirilmiştir. Bu tasarrufla mısra satıra sığmıştır. Alt satırda ise “hakırımı” derken “kaf harfine keşide verilmiştir. Böylece istifte bir denge elde edilmeye çalışılmıştır. Harf bünyeleri ölçüye uygun olup, kalem hakkı tamdır. Yazıda mühmel harfler, tezyînî unsurlar ve harekeleri görmekteyiz.

Metin:

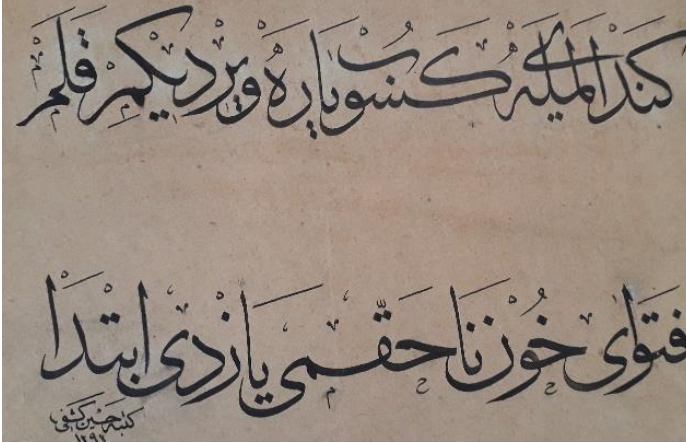
کندی المیله کسوب یاره ویردیکم قلم

فتوی خون ناحقیمی یازدی ابتدا

کتبه حسین کشفی ۱۲۹۲

Anlamı: Kendi elimle kesüb yâre verdiğim kalem

Fetvâ-yı ħun-i nâ-haħkımı yazdı ibtidâ. Hüseyin Keşfî 1292’de yazdı.

Resim 18. Hüseyin Keşfî’ye ait 1292/1875 tarihli sülüs kıt’a

19. Ta’lik Yazı / Resim 19

Ketebe kaydına göre bu yazı Mehmed Nûrî tarafından H. 1323 (M. 1905) yılında yazılmıştır. “عبادة” kelimesinde “ba” harfine ve “ستین” kelimesinde “sin” harfine keşide verilmiştir. “ساعة”, “sene” kelimelerindeki “sin” harflerinin dişleri aynı karakteri sergilememektedir. Birinci “sin” ikincisine göre daha selistir. “سنة” kelimesindeki “sin” dişî daha keskindir. “Mim” harfinin başı kaleme göre biraz

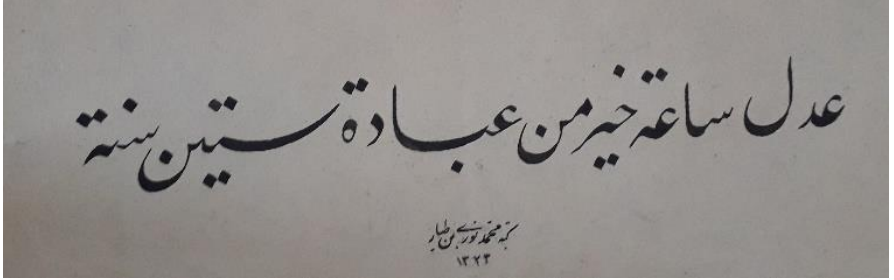
büyüktür. “عبادة” ibaresindeki “kapalı te” ta’lik yazı hususiyetini taşımaz. Bu bakımdan yazı kalemden çıktığı gibi yazılmıştır.

Metin:

عدل ساعة خير من عبادة ستين سنة

كتبه محمد نوري بن طيار ١٣٢٣

Anlamı: Bir saat adaletle hükmetmek, altmış sene ibadetten hayırlıdır. Mehmed Nûrî bin Tayyâr 1323’de yazdı.

Resim 19. Mehmed Nûrî b. Tayyâr’a ait 1323/1905 tarihli ta’lik levha

20. Ta’lik Kıt’a / Resim 20

İs mürekkebiyle ta’lik yazıyla yazılan yazı iki satır şeklindedir. Tarihsiz bu levha Mahmud Tebrizî’ye aittir. Birinci satırda “sin” harfi keşideli biçimde yazılmıştır. İkinci satırda takdim ve tehir yapılarak “kemâl” kelimesinin “kemâ” kısmı “sabret” kelimesinin “te” harfi üzerine getirilmiştir. “Mihnete” kelimesinde “nun” harfi keşideli biçimdedir. Bu kısım ferah bir görünüm arz etmektedir. Bu yazının kalemi İran ta’lik hususiyetlerini taşımaktadır. Yani, kalemin vahşi ve ünsî kısımları Türk ta’lik kalemine göre daha musavidir. Yazıda noktalama ve bir şedde hariç herhangi bir tezyînî işarete rastlanmaz.

Metin:

هو العزيز

انساندر ممر وقوعات نيك بد

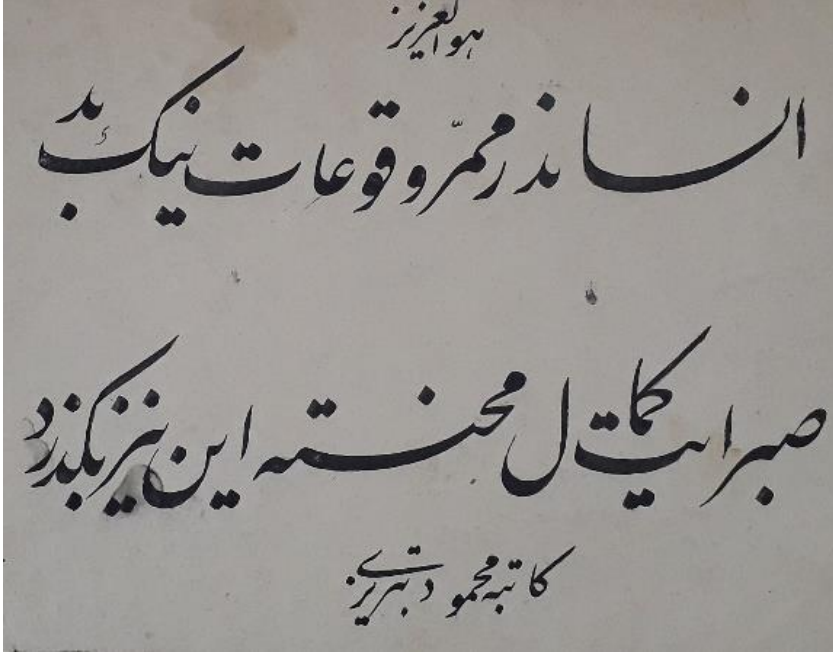
صبر ايت كمال محنته اين نيز بكذرد

كاتبه محمود تبریزی

Anlamı: Hüve’l-‘azîz.

İnsândır memerr-i vukuât-ı nîk u bed / İyi ve kötü olan hadiselerin durağı insandır.

Şabret Kemâl miḥnete in nîz begüzered. / Sabret zahmete Kemâl, bu da geçer.
Kâtibühu Mahmûd Tebrizî.

Resim 20 Mahmud Tebrizî'ye ait ta'lik kıt'a

21. Sülüs Satır / Resim 21

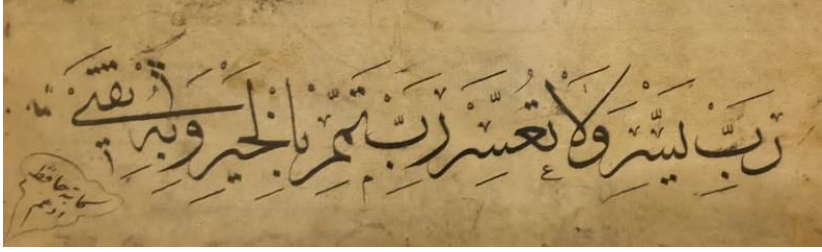
Hafız Edhem tarafından yazıldığı anlaşılan hat eseri sülüs nevindedir. Rabbî Yessir duası is mürekkebi ile aharlı kağıda yazılmıştır. Yazıda herhangi bir bezemeye rastlanmaz. Sondaki kelimedede “ye”, “yâ-yı ma’kûs olarak “bihi” kelimesinin üstüne yerleştirilmiştir. Bir bütün olarak bakıldığında harflerin kürsülerini koruduğu ve sülüs yazı karakterine uygun biçimde yazıldığını söylemek mümkündür. Yazıda mühmel harfler, tezyînî işaretler ve harekeler kullanılmıştır.

Metin:

رب يسر ولا تعسر رب تمم بالجير وبه

كاتبه حافظ ادهم

Anlamı: Rabbim, işlerimi kolaylaştır, zorlaştırma. Rabbim işlerimi hayırla sonuçlandır. Kâtibühu Hafız Edhem.

Resim 21. Hafız Edhem'e ait sülüs meşk satırı

22. İcazet Kıt'ası / Resim 22

Kıt'a, bir satır sülüs, üç satır nesih ve üç satır rikaa hattıyla aharlı kağıda siyah mürekkeple yazılmıştır. Yazıların etrafına zencerekle cetvel çekilmiştir. Bu kıt'anın hem sülüs hem nesih harflerinin anatomisinde ihmal edilen kısımlar vardır. Örneğin, sülüs kısımda "على" kelimesinin "ye" harfinde ölçünün dışına çıkılmıştır. Yine bu satırda "tı" harfinin içi biraz büyüktür. "والتوفيق" ibaresinde "kaf" harfinin çanak eğimi biraz düzcedir. Nesih kısımda "kapalı he" harfleri biraz büyük, "sad" başı küçüktür. Lafzatullah'ın yazımında ölçülere uyulmamıştır. "Nun" harflerinde bütünlük görülememektedir. Bununla birlikte nesihte boru kefler ve keşideli harflerin kullanıldığı görüyoruz. Hem nesih hem sülüs yazıda hareke, mühmel harfler ve tezyîni işaretlerin kullanımına yer verilmiştir.

Metin:

الحمد لله على الطاعة والتوفيق و هو نعم الر فيق

قال رسول الله صلى الله عليه وسلم عن الله تبارك و تعالى انه قال يا بن آدم اركع لى

اربع ركعات من اول النهار اكفك آخره اللهم صل على محمد و آله اجمعين صدق حبيب الله

الحمد لله الذى جعل حسن الخط لتحريير الحديث والفقه والفرقان اذنت بوضع الكتبه لنا مق

هذه القطعة الطيفة يوسف بحرى طو الله عمره ونراد علمه أمين و انا العبد العاجز السيد

مصطفى عاصم من تلاميذ عمر الوصفى

Anlamı: Bize taat ve muvaffakiyet nasip eden Allah'a hamdolsun.

Resûlullah (s.a.v) Allah'ın şöyle buyurduğunu söyledi: Ey Âdemoğlu, günün başlangıcında bana dört rekât namaz kıl, sonunda ben sana yeterim. Allah'ım selam Hz. Muhammed'e ve ashabına olsun. Allah'ın sevgilisi doğru söyledi.

Hamd, Kur'an, hadis ve fıkıh kitabeti için güzel el yazıyı var eden Allah'adır. Bu güzel hadis kıt'asını yazan Yusuf Bahrî'ye -Allah ömrüne bereket versin ve ilmini artırsın- ketebe koyma izin verdim. Ben, Ömer el-Vasfî'nin talebelerinden aciz kul es-Seyyid Mustafa Asım.

Resim 22. Yusuf Bahrî'nin sülüs-nesih yazı türlerinde icazet küt'ası

23. Ta'lik Levha / Resim 23

Yazı, is mürekkebiyle ta'lik hattıyla yazılmıştır. Burada yedi beyitten oluşan bir şiir metni yer almaktadır. Sayfanın sol alt köşesindeki kayıttan bu şiiri Yusuf Bahrî'nin yazdığını anlamaktayız. Ancak bir tarih bilgisi yer almamaktadır. Bu yazıda “mim” harflerinin kuyruk kısımları ile “kef” harflerinin serenlerinin uzunca olduğunu söylemek mümkündür. Harf bünyeleri göz önüne alındığında yazının ta'lik yazının hususiyetlerini kısmen taşımadığını ifade etmek gerekmektedir.

Metin:

اجلم قارشومه كلمش خبرم يوق يا رب	بونه غفلت نه سفاهت كدرم يوق يا رب
الرحيل كوسى چالنىمى قولاغم دكلممش	واره جق دركاهه خير اثم يوق يا رب
قومه دم ذره معاصى كه آنى ايشلمدم	دخى الآن كناهيمن حذرم يوق يا رب
الى بوش روى سياه شرم ايدرم فعلمدن	واره مم مجلس ابراره یرم يوق يا رب
كرم ايله بكا ايمانمى يولداس ايله	عفو قيل جرممى بر غيرى كدرم يوق يا رب
مؤمن به نكه جمله سندن ايمانم	دستكير اولمغه غيرى هنرم يوق يا رب

حضرت فخر رسل حرمتینه لطف ایله قولک بحرینک الین طوتکه طاقتم یوق یا رب
 کاتب الخط شخیص غریب و حاله بین الناس عجیب قلیل العقل کثیر الذنوب یوسف بحری بن
 محمد نوری ...

Anlamı:

Ecelim karşıma gelmiş, haberim yok yâ Râb

Bu ne ğaflet ne sefâhat, kederim yok yâ Râb

er-Raḥîl kûsi çalınmış kulağım dinlememiş

Varacak dergâha hayır eserim yok yâ Râb

Çomadım zerre me'âsî ki ânı işlemedim

Daḥi el'ân günâhımdan hâzerim yok yâ Râb

Eli boş rûyi siyâh şerm iderim fi'ilimden

Varamam meclis-i ebrâra yerim yok yâ Râb

Kerem eyle bana imânımı yoldâş eyle

'af kıll cürmümü bir gayrı kederim yok yâ Râb

Mü'min be-niğehi cümlesinden imânım

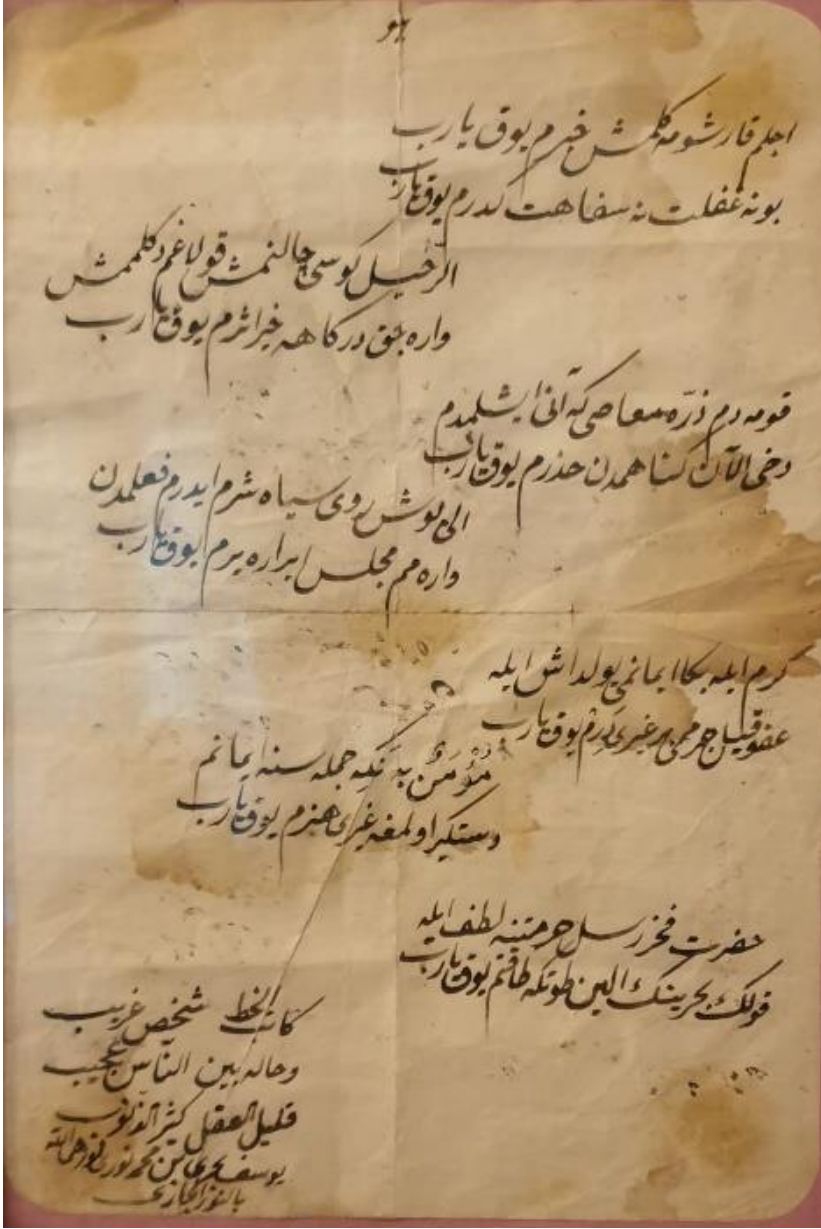
Destkîr olmağa ğayrı hünerim yok yâ Râb

Ḥazret-i faḥri Rasûl ḥürmetine luṭf eyle

Çulun Baḥri'nin elin tut ki takatim yok yâ Râb

Kâtibü'l-ḥaṭ şaḥsun ğaribun ve ḥalehu beyne'n-nâs acibun ḳalilu'l-aḳl u
 kesîru'z-zünüb Yusuf Baḥrî bin Meḥmed Nürî ...

Resim 23. Yusuf Bahrî'ye ait tarihsiz ta'lik levha

SONUÇ

Yozgatlı Dr. Ali Şakir Ergin, Şeyhâdeler adıyla tanınan köklü bir aileden gelmektedir. Bu aile, ilim ve irfan yönü öne çıkan bir ailedir. Aile fertleri, okuyan, yazan ve öğreten kişilerdir. Bu bakımdan o, entelektüel bir çevrede yetiş-

miş, farklı konulara ilgi duymuş ve eğitim-öğretim yanında siyasetle de uğraşmış bir şahsiyete sahiptir. Onun ilgilendiği alanlardan birisi de sanattır. Bu meydana hususî bir koleksiyona da sahiptir. Bu makalede de onun topladığı eserlerden oluşan ve babasından intikal eden hat koleksiyonunun bir kısmı tanıtılmaya çalışılmıştır. Bu koleksiyon biyografilerde adına rastlamadığımız veya hattat olarak unutulmuş kişilerin meşhûr çalışmaları ve levhalarına dair eserleri ihtiva etmektedir. Öte yandan Abdülkadir Şükrî gibi bilinen bir hattatın iki yazısı koleksiyonda yer almaktadır.

Arşivdeki levhaların envanteri çıkartılmıştır. Metinler okunmuş ve anlamları verilmiştir. Ketebe kayıtlarında adı geçen dört isme temas edilmiştir. Bu isimler hat sanatı tarihinin yazımı için önemlidir. Nitekim yalnızca ketebeli yazılar değil aynı zamanda ketebesiz olan hüsn-i hatların da bilinmesi önem arz etmektedir. Çünkü bütün hüsn-i hat eserleri, hat sanatı araştırmalarında yazının serencâmının oluşturulması hususunda önemlidir. Esasen koleksiyondaki çoğu yazı estetik perspektiften bakıldığında orta veya amatör seviyededir. Yazıların pek çoğu kalemde çıktığı şekliyle yazılmıştır. Ancak, Anadolu'nun küçük bir şehrinde bir koleksiyonerin hat eserlerini toplaması ve muhafaza etmesi mühimdir. Çünkü ketebesiz ve hakkında malumatımızın olmadığı hattatlar muhtemelen Anadolu'da yetişen kimselerdir. Bu hattatların eserlerine sahip çıkılması sanata değer verildiğinin bir göstergesidir. Ayrıca küçük bir şehirde koleksiyon oluşturma çabası da iltifata layık olmalıdır. Nihai olarak koleksiyonla ilgili şu hususlar söylenebilir:

1. Koleksiyondaki eserler, celî sülüs, sülüs, nesih, ta'lik yazı türlerinde yazılmıştır. 3, 5, 6, 11, 15, 17, 22 envanter numaralı levhalar sülüs-nesih kit'a; 13, 14, 18 numaralı eserler sülüs kit'a; 20 envanter numaralı eser ta'lik kit'a formundadır. Bu yazılardan birçoğu çerçevesiz bir şekilde muhafaza edilmektedir (Levha 17; Levha 18; Levha 11; Levha 12; Levha 7; Levha 11; Levha 20; Levha 12; Levha 13; Levha 14). Bu yazılar bir mukavva üzerine yapıştırılmış bir şekildedir.
2. Levhalardaki istiflerin konularını dua, hadis, sure ve şiirler oluşturmaktadır. Dua metinleri Levha/Resim 1; Levha/Resim 12; Levha/Resim 21; Hadis metinleri Levha/Resim 2; Levha/Resim 3; Levha/Resim 5; Levha/Resim 9; Levha/Resim 1; Levha/Resim 11; Levha/Resim 16; Levha/Resim 19; Levha/Resim 22; Sure Levha/Resim 4; Hurûfât meşhûrleri Levha/Resim 6; Levha/Resim 7; Şiir metinlerine Lev-

ha/Resim 8; Levha/Resim 13; Levha/Resim 14; Levha/Resim 15; Levha/Resim 18; Levha/Resim 20; Levha/Resim 23 levhalarına konu olmuştur.

3. Yalnızca dört eserde tarih vardır. Bu tarihlerden ikisini Fennî Efendi'nin yazılarından okuruz. Levha 1'in ketebe kaydında H. 1301'i (M. 1883), levha 2'nin ketebe kaydında H. 1312 (M. 1894) yılını okuruz. Hüseyin Keşfi'ye ait istifin ketebesinde H. 1292 (M. 1875); Mehmed Nûrî'ye ait istifin ketebesinde ise H. 1323 (M. 1905) yılları yazmaktadır.

Eserlerin çoğunda tarih olmadığı gibi hattatların da adının yazmadığı 12 eser vardır. Bununla beraber ketebe kayıtlarından Fenni Efendi, Abdülkâdir eş-Şükrî, Mehmed Hilmî, Hüseyin Keşfi, Mehmed Nûrî, Mahmud Tebrizî, Hafız Edhem ve Yusuf Bahrî isimlerini okuruz.

Funding / Finansman: This research received no external funding. / Bu araştırma herhangi bir dış fon almamıştır.

Conflicts of Interest / Çıkar Çatışması: The author declare no conflict of interest. / Yazar, herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan eder.

Kaynaklar

- » Ayvazoğlu, Beşir. *Nuri Arlasez'in Saklı Hayatı Bir Medeniyeti Kurtarmak*. İstanbul: Promat Baskı Yayın, 2016.
- » Eryavuz, Şebnem vd. *Kubbealtı Vakfı Yazma Eserler Kataloğu*. İstanbul: Mas Matbaacılık, 2021.
- » Derman, Uğur. *Osmanlı Hat Sanatı*. Sakıp Sabancı Müzesi, Sabancı Üniversitesi, İstanbul. İstanbul: 2001.
- » Ebû Davûd Süleymân b. el-Eş'as b. İshâk es-Sicistânî el-Ezdî. *Sünen-i Ebû Davûd*. thk. Muhammed Muhiddin Abdülhamid. Beyrut: el-Mektebetü'l-Asriyye. 4/226.
- » Ergin, Ali Şakir. *Gönül Ufkunda Bir Şeyh Bir Şeyhzade*. İstanbul: Seçil Ofset, 2014.
- » Ergin, Ali Şakir (ed.). *Yozgatlı Şeyhzâde Ahmet Şevkî Efendi (k.s.) 10. Yıl Armağanı*. Yozgat: Seçil Ofset, 2012.
- » Ergin, Ali Şakir. *Çapanoğlu Hadisesi ve Abdülkadir Bey'in Hatıraları*. Ankara: Anıl Matbaa, 2006.
- » Ergin, Ali Şakir. *Osmanlı Devleti ve Bozok Sancağı*. Yozgat: Türk Ocakları Yozgat Şubesi, 2000.
- » Ergin, Ali Şakir. *Şeyh Hacı Ahmed Yozgâdî (k.s.) (Terkiyâ) Divânçe ve Tıpkıbasım*. İstanbul: Seçil Ofset, 2022.
- » Ergin, Ali Şakir. *Vakıflar ve Yozgat'ta Tarihi Vakıf ve Camiler*. Ankara: Anıl Grup Matbaacılık.
- » et-Tirmizî, Ebû İsa Muhammed b. İsa. *Sünenü't- Tirmizî*. thk. Ahmed Muhammed Şâkir. Mısır: Şirketü Mektebetü ve Matbaati Mustafa El-bâbî, 1975.
- » *Hattat Neyzen ve Bestekâr Kadıasker Mustafa İzzet Efendi (1801-1876)*. İstanbul: Promat Basım Yayın, 2015.
- » Işık, İhsan. *Resimli ve Metin Örnekli Türkiye Edebiyatçılar ve Kültür Adamları Ansiklopedisi*. C3. Ankara: Elvan Yayınları, 2006.
- » İbnü'l-Emin Mahmud Kemal İnal, *Son Asır Türk Şairleri*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, 2000.
- » Kaya, Mahmut. *Kaside-i Bürde'yi Türkçe Söyleyiş*. İstanbul: Damla Yayınevi, 2011.
- » Mehmed Said. *Yozgatlı Mehmed Said Fennî Divânı ve Tıpkıbasımı*. haz. Ali Şakir Ergin. Ankara: Anıl Grup Matbaacılık, 2021.
- » Özkan, Süleyman. "Osmanlı Devleti'nde Eski Eser Koleksiyonculuğu". *Tarih İncelemeleri*

- Dergisi* 19/2 (2004), 65-86.
- » Rona, Zeynep. "Koleksiyonculuk". *Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi*. 2/1034-1035. İstanbul: Yem Yayın, 1997.
  - » Serin, Muhittin. *Türk Hat Üstadları 2- Hattat Şeyh Hamdullah*. İstanbul: Kubbealtı Neşriyatı, 2007.